

Izbija vsak dan razen nedelje in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori: 2607 S. Lawrence av.
Office of publication: 2607 So. Lawrence av.
Telephone: Lawrence 4925.

LETO—YEAR XVI.

Črna lista. Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 12. junija (June 12), 1923.

Subscription \$5.00 Yearly

STEV.—NUMBER 137.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

TRETJA STRANKA BO USPEŠNA L. 1924. UPA CHRISTENSEN.

Kmečko-delavski voditelj poziva vse delavske stranke, naj se združijo na konvenciji, ki se ima vršiti v mesecu juliju.

NOVA POLITIČNA SKUPINA BO IMELA SLJAJNO PRILIKO NA PRIHODNIH VOLITVAH.

Chicago, Ill. — Konec zadnjega tedna je milijonarski novinar Hearst priobčil svoj članek, v katerem povdarja, kako nujno je treba Ameriki tretje politične stranke. Malone vsi listi so se pežali s tistim Hearstovim izjavljanjem. V nedeljo je prispel Parley C. Christensen, ki je bil l. 1920. kmečko-delavski predsedniški kandidat, v Chicago po petnajst-mesečnem potovanju po svetu, kjer je izperno preučil politično in delavsko gibanje v različnih deželah. Ta človek je dobrih Hearstovo pisanje ter dejal:

"Na mojem potovanju sem izkušal doznati, kako se bodo mogli naši pravoverni republikanci in demokratični patronje obnašati napram kmečko-delavskemu gibanju, ki je čutno po celem svetu. Po mojem mnenju je g. Hearst pravo zadel, ko je rekel, da se sedaj ravno pravi čas za osnovanje in ustanovitev tretje politične stranke."

Christensen je rekel, da se bo vrnila kmečko-delavska konvencija v Chicago. Seje se bodo pričele dne 3. julija.

Trideset tisoč povabil je bilo razposlanih raznim skupinam, kooperativnim organizacijam, delavskim unijam in vsem naprednim skupinam, ki niso v naročju pravovernih republikancev in demokratov.

"Ta konvencija bo ugotovila in utrla pot za nominacijo predsedniškega kandidata v prvih tednih prihodnjega leta", je rekel g. Christensen. "Na konvenciji ne bo prevladovala nobena posebna skupina, kakaj, vsi delegati bodo gledali na to, da bo izražen glas tretje politične stranke."

"Križ je to, da se skoro vsi ljudje, pa naj so tega ali onega prepričanja, boje Wall Streeta. Hearst in Ford sta edina moča, ki se jima je posrečilo, da lahko v velikem obsegu postopata neodvisno v političnem in finančnem oziru ter povesta odkrito, kar misli."

Liga narodov ali mednarodno sodišče, kakor pravi Christian, eno in isto, ni bogve kako veliko vprašanje v prihodnji predsedniški kampanji."

"To je zopet slučaj, v katerem izkušajo newyorški bankirji in drugi denarni mogotci zamageliti pravo vprašanje s tem, da so vrgli trnek mednarodnega sodišča v kalno vodo."

"Ljudstvo je obrnilo svojo pozornost na vitalne probleme, ki se ticejo njegovega lastnega blagostanja."

Po njegovem mnenju bosta vprašanja, ki v resnici zanimata ljudstvo, v ospredju na prihodnjih volitvah, in sicer poljedelski in industrijski problem.

Po njegovem zatrdilu so evropske dežele mnogo pred nami v tem, kar se tice kooperativne in delavske organizacije.

Homatije na Kitajskem.

Peking, 11. jun. — Predsednik Lijuanhung je takorekoč ujetnik v svoji palači. Njegovi nasprotniki so pozvali čete iz okolice in Peking izgleda kakor vojaški tabor. V soboto je zastrajkala metropolitanska policija v Pekingu in to je dalo povod opozicionalcem, da so spravili vojaštvo v glavno mesto. Santungski banditi še niso izpustili zadnjih osmerih ujetnikov, dani so kitajske oblasti ugodile vsem njihovim zahtevam.

Prislo se tudi homatije z Japonske. Japonci so zadnji teden pobili nekaj kitajskih demonstrantov, ki so se navduševali za boj kot japonskega blaga. Kitajska je protestirala in zahtevala zadostne, toda japonska vlada je odgovorila s pojačanjem svojih bojnih ladij v kitajskih vodah.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Nadaljna odkritja vtihotapljanja inozemskih delavcev.

Christensen ima veliko upanje na uspeh tretje stranke pri prihodnjih volitvah.

Governor Smith in stari Bryan, oba demokrata, se pulita za lase radi prohibicije.

Howat, ki je bil aretiran v Pittsburghu, pravi, da je žrtev nesramne zarote.

Inozemstvo.

Fašisti strmoglavili Stambulskega v Bolgariji in se polastili vlade.

Nova kriza v Lozani valed preobrata na Bolgarskem.

Francija poslala ultimatum zaveznikom radi Nemčije.

Pet Nemecev in dva Francoza ubita v Poruhrju.

Velike povodnji v Rusiji; več sto mrtvih.

INFAMNA ZAROTA PROTI HOWATU.

Znani vodja rudarjev odločno zanika krivdo. — Bil je aretiran v Pittsburghu.

Pittsburgh, Pa. — Aleksander Howat, znani voditelj rudarjev iz Kansasa, je bil zadnji teden tu aretiran na obtožbo neke mrs. Inge Sorenson iz Chicaga, da je izvršil težki zločin na njenem šestletnem sinu. Howat je bil kmalu izpuščen proti poročstvu \$1000 in je izjavil, da je nedolžen. On smatra celo afero za zaroto.

Tukajšnji delavski voditelji so istega mnenja, da je vsa zadeva infamna zarota sovražnikov naprednega gibanja rudarjev, ki bi se radi iznebili Howata na vsak način.

Pittsburghska policija je že dva tedna iskala vzroke za aretiranje Howata, odkar se je udeležil konference Mednarodnega odbora naprednih rudarjev. Njegovi prijatelji so slutili, da policija najde kakšno pretežvo za aretiranje, niso pa pričakovali, da se policija poslužiti tako nizkotnih sredstev za inkriminiranje Howata.

Mrs. Inga Sorenson, ki je obtožila Howata, pravi, da je stanovala s svojim sinom v istem hotelu v Pittsburghu kakor Howat.

Trockijeva poslanica Hughesu.

Ruski vojni komisar svetuje našemu državnemu tajniku, naj čita zgodovino ameriške revolucije.

Moskva, 11. jun. — Leon Trockij je poslal ameriškemu državnemu tajniku Hughesu ustmeno depečo, da naj dobro prečita zgodovino ameriške revolucije. Depečo je poveril Irvingu Bushu, predsedniku newyorške trgovske zbornice, kateri se še tri dni muči v Moskvi.

"Priporočam g. Hughesu, naj na letošnjih svojih početnicah dobro prečita in preuči zgodovino ameriške revolucije," je rekel Trockij v svojem razgovoru z Bushem. "Jaz sem prečital to zgodovino z velikim zanimanjem in dobičkom. Gospod Hughes najde v zgodovini ameriške revolucije marsikaj, kar mu pojamni sedanje dogodke v Rusiji, katerih še vedno noče ali ne more razumeti."

Sovjetski voditelj so Busha prijazno sprejeli in imeli z njim dolgo konferenco. Bush je dejal, da ruska revolucija je zapustila stadij destrukcije in zdaj stopa v stadij rekonstrukcije.

Potresi v Italiji.

Napoli, Italija, 11. jun. — Ognjenik Vesuvij je zopet aktiven. Iz žrela se vane gosti oblaki dima, pepel se izsipava po okolici in zdajpazdaj se izlije tok vrele lave. London, 11. jun. — Iz Rima je prišla vest o možnih potresnih sunkih v italijanski provinci Apuliji. Pet mešč je v potresni coni.

ZAROTA ZA UVAŽANJE DELAVCEV POSTOJI.

TAKO IZJAVLJA DELAVSKI TAJNIK DAVIS.

Samo na Kubi čaka trideset tisoč Kitajcev, da smuknejo ob ugodni priliki v Združene države.

Washington, D. C. (Federated Press). — Delavski tajnik Davis izjavlja, da postoji velika zarota za uvažanje delavcev v Združene države, ki delajo po niski ceni. Delavce hočejo vtihotapiti iz Kanade, Mehike, Evrope in Orienta.

Uradniki delavskega departamenta se nahajajo ob mehiki meji in delajo kot farmarji, pravi Davis. On meni, da Mehikanci vtihotapljuje na tak podzemni način, kot so svoječasno severni abolicionisti spravljali sužnje iz južnih držav v Kanado.

Trideset tisoč Kitajcev je na Kubi in osem tisoč v Kanadi. Vsi čakajo na ugodno priliko, da jih vtihotapijo prek meje v Združene države. Veliko tisoč oseb, pripadajočih k drugim nerazvitim narodom kot Hindujem, Laakarjem in Malajcem, čaka na meji Združenih držav, da pride nanje vrsta, da se vtihotapijo v Združene države.

Naseljeniški uradniki ne smorejo več dela, meni Davis. Delavski departament nima dosti denarja.

Tukaj sodijo, da je Hardingova administracija za taka nepostavna dejanja, da lahko jeklarstvi, sladkornoposani in drugi delavcem nasprotni interesi prelozijo naseljeniške postave.

Davis je precej resen v svoji sodbi.

Toda v delavskih krogih povdarjajo, ako delavski departament nima denarja, da nastopi proti takim kršilecema zakona, tedaj je dolžnost Daughertyja, da poseže v položaj. Denar, ki ga je potratil William Burns, da straži z rdečim parkljem in da zadavi svobodo govora bi lahko služil, da se razkrije zarota, ki jo je opisal delavski tajnik. Harding je podučen o položaju. Davis mu je poročal o situaciji. Večje število uradnikov in natančne preiskave lahko odkrijejo višje, ki so zapleteni v zaroto.

Ljudje kriminalnega značja so pronašli, da se vtihotapljenje tujcemcev vodi mojesterska roka skupine ljudi, toda dozdaj še nima delavski departament dokazov, da lahko prime višje, ki so zapleteni v afero.

On pokazuje na dogodek, ki govori, da je bilo v Lehightonovih železniških delavnicah prijetih 94 Evropejcev in Azijatov, ki so bili importirani in seveda deportirani, ko se je dokazalo, da so prišli na nepostaven način v Združene države.

Ti tujcemci so bili zaposleni kot stavkokazi in agente so jih najeli v Evropi. Davis meni, da ni dokazov, da jih je najela železniška družba.

Uradniki delavskega departamenta so našli te tujcemce v zagrajenem prostoru in v takih sanitarnih razmerah, da se lahko reče, da so prašičji hlevi šistejji kot barake, v katerih so bili nastanjeni. Vedeli niso, kaj je 'kopel'. Petnajst je bilo okuženih z veneričnimi boleznimi in eden je bil blazen. Prav nič bi se ne obotavljali ubijati. Eden je potegnil nož, ko je uradnik vodil preiskavo, kajti namen je imel ubiti tolmača.

Take so razmere. In storiti bo treba nekaj, da se odpravijo.

VREME.

Chicago in okolice! V sredo nestalno, morda deževno. Lahki severnovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 57, najnižja 53. Sonce izide ob 5:15, zaide ob 8:25.

VELIKE POVODNJI V RUSIJI; 400 MRTVIH.

Stockholm, 11. jun. — "Tidningen" poroča, da je 400 oseb tonilo in 70,000 ljudi je brez doma valed poplave v pokrajinah ob Volgi.

London, 11. jun. — Iz Moskve poročajo o velikih povodnjih v Rusiji. V ameriški koloniji Kuzbas je 41 oseb izgubilo življenje. Med žrtvami je tudi eden Američan. V turkестanski provinci Fergani je pa zavlada laikota.

BRYANU SE BLEDE, MENI GOV. SMITH.

Newyorški governer smešil apostolove odgovore na vprašanja glede na preklicno postavo.

WILLIAM JENNINGS BRYAN GOVORI MNOGO, POVE PA KEMALO MALO.

Albany, N. Y. — "William Jennings Bryanu bo treba hoditi daleč, če bo hotel najti pametnega človeka, ki mu bo verjel, da izkušamo nastopiti proti ustavi Združenih držav, ko zahtevamo od kongresa, naj popravi Volsteadovo postavo," je rekel newyorški governer Al Smith, preden je odpotoval v Chicago.

Njegova izjava je bila v odgovor Bryanovim izjavljanjem glede preklica Mullana-Gageve državne prohibicijske postave.

"Mr. Bryan govoril o moji kandidaturi za javno službo," je pravi govornik. "Jaz nisem vreden kandidat, kakor je on. Kadar sem bil v preteklosti, me je ljudstvo navadno tudi izvolilo. Ali v Bryanovem slučaju pa vidi jo vsi pametni in razsodni volilci najrajši, če ostane g. Bryan lepo doma za pečko."

"G. Bryan je popolnoma izgubil cilj, ki mu je bil na muhi, ko je govoril o mojem memorandumu glede na preklicno postavo. Moje predvsem vprašuje, ali bo prohibicija vodilo vprašanje na prihodnji demokratiški konvenciji?"

"Če hočem biti odkritosrčen, moram reči, da se Bryan poslužuje tisočerihi in tisočerihi besed v odgovoru, ne pove pa ničesar. Nobena živeča oseba bi ne mogla odgovoriti na drugo vprašanje. 'Katera moč bo v stanu držati mokrače in suhače na udi?'"

G. Bryan poizkuša dati odgovora na to vprašanje, pa pove še manj, kakor pa je povedal po prvem vprašanju.

"G. Bryan bi mogel dati odgovora na tretje vprašanje 'Ali verjamete, da bo prohibicija še nadalje vprašanje v narodni politiki?' a tem, če bi rekel, da še nikoli ni bila, in da vprašanje o preklicu osemnajstega amandmana nikoli ne bo. Ali prav lahko pa se zgodi da postane definicija, kaj pravzaprav je opojna pijača, zelo zanimivo in znamenito vprašanje."

"Četrto vprašanje 'Kakšen učinek je imela governerjeva akcija v zadevi Cuvillierjeve predloge na narodni položaj?' odgovarja Bryan a tem, da se obrača na 'kralja Alkohola' in žensko glasovanje."

"Ko pa odgovarja na peto vprašanje 'Kaj deva Smithovo spojitev državnih pravice v zvezo z njegovo akcijo?', pa se povsne apostol na višek neumnosti. Po Bryanovem mnenju ni pač nikakršnih državnih pravice."

"Če človek ne more verjeti tej Bryanovi opaski, potem mu pač ne preostaje nič drugega kakor misliti, da g. Bryan sam ne ve, kaj so državne pravice."

"On naprimer vprašuje, ali je newyorška država kdaj pokazala svoje zanimanje za pravico kake druge države, ki naj bi ščitila svoje državljane v njih pravici do odprave alkoholnih pijač. Temu vprašanju manjka elementov zdrave pameti. Ali morda meni Bryan, da bi morala newyorška država poslati svoje policaje v Kansas za uveljavljanje takakajšnjih postav?"

Ali želi znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matice S. N. P. J.

FAŠISTI ZAVLADALI V BOLGARIJI.

Strmoglavili so vlado Stambuliškega in uvedli diktaturo.

Bolgarija v požaru civilne vojne, ker kmetje se nočejo podvreči novemu režimu. Ministri v zaporu in parlament razpuščen. — Jugoslovanska vlada se pripravlja. Fašistovska protirevolucija se morda razširi po vsem Balkanu. Bolgaraki kralj je brž podpisal vse naredbe fašistov.

Stambulski se še ni podal.

Pariz, 11. jun. — Novejša vest iz Sofije se glasi, da rebelne čete oblegajo Slavico (ali Slavovico), kjer se je Stambulski utrdil z več tisoč oboroženimi kmeti in lojalnimi vojaki v svoji villi. Stambulski se še ni podal, toda njegov položaj je tak, da se ne bo mogel dolgo braniti.

Krvavi boji med kmeti in vojaštvom so v teku v Čaribrodu in Plevni.

Nova bolgarska vlada je razglasila, da ohrani mir s sosedi. Vlada pravi, da je koalicijska in da bodo v njej zastopane vse stranke opozicije, izvenem komunistov. Makedonski avtonomisti soglašajo z novo vlado.

Pariz, 11. jun. — Po najnovejših vesteh iz Belgrada je civilna vojna izbruhnila na Bolgarskem. Krvavi boji so v teku v Sofiji, Silivnici in Camokovem. Strmoglavljeni Stambulinski je organiziral kmetoska milico, na čelu katere koraka proti Sofiji. Neki vojaški polk v Sofiji, ki se ni hotel pridružit fašistom, je bil večerj razorožen po ljutem boju, v katerem je bilo ubitih 80 žandarjev.

Fašistovska revolucionarna vlada je razpustila parlament in razglasila obredno stanje.

Fašizem ugroža ves Balkan.

Pariz, 11. jun. — Vsa Evropa je zatrepetala vled najnovejših dogodkov na Balkanu. Bolgarski militaristi in kronično nezadovoljni makedonski komitaci, ki so si nataktni masko fašizma, so v soboto zjutraj strmoglavili vlado Aleksandra Stambuliškega in njegovog kmečko stranko in danes je Sofija z nekaterimi drugimi mesti vred v njihovih rokah. Profesor Cankov, pristav nekdanjega Ferdinandovega režima, je na čelu bolgarske fašistovske vlade; on je ministrski predsednik in minister zunanjih zadev. Vsi Stambulski ministri so v zaporu.

Reakcionarno fašistovsko gibanje ugroža ves Balkan. Fašisti Jugoslavije, Grške in celo Rumunije bodo morda sledili Italiji in Bolgariji in poskušali s silo uvesti diktaturo največjih nazadnjakov.

Tukajšnji diplomatje uvidevajo, da prava nevarnost Evrope ni bolshevizem, temveč fašizem. Francoški, italijanski in švicarski fašisti odprto govore, da njih namen je, posejati vso Evropo z diktatorji in z združenimi močmi napasti Rusijo.

Jugoslovanska vlada se pripravlja.

Belgrad, 11. jun. — Jugoslovanski kabinet je imel sejo čim je prišla vest o uspešnem fašistovskem puču na Bolgarskem. Vlada čuti, da ne more ostati indiferentna, ako se nova bolgarska vlada ne bo držala mirovne pogodbe.

Jugoslovanska vlada je storila vse potrebne ukrepe, da se sava-ruje; blizu bolgarske meje ima 100,000 vojakov, ki lahko stopijo v akcijo vsak čas. Sofijska revolta je sicer notranja zadeva Bolgarije, toda bati se je, da bolgarski diktatorji prezro mirovne obveznosti.

Kje je Stambulski?

Pariz, 11. jun. — Novejša poročila o naglem preobratu na Bolgarskem so sicer precej detajlirana, ampak usoda Stambuliškega, vodje agrarne stranke in ministrskega predsednika, še ni znana. Prve vesti so se glasile, da je ujetnik fašistov, pozneje brzojavke pa pravijo, da se nahaja v svoji rojstni vasi Slavici, kjer organizira kmete za civilno vojno; neka vest celo poroča, da je bil ubit.

Ako je mrtev ali ujetnik, ima kmetoska stranka slabo stališče, (Dalje na 3. strani.)

BOLGARSKI PUČ PRE-TRESEL LOZANO.

Poločaj se je naskrat zaobrnil in lozanska konferenca se morda rašbiže.

Lausanne, 11. jun. — Fašistovska revolucija v Bolgariji je vrgla lozansko mirovno konferenco v paniko. Konfuzna poročila o Stambulskovi usodi in bojazen pred novim požarom na Balkanu je podrla upanje zaveznikov na mir na Bližnjem vzhodu.

Delegatje se sbirajo v tajnih sestankih in ugibljejo, kaj bo iz vsega tega. Turki zmigavajo z rameni in odločno vstrajajo v svojih zahtevami.

Tri glavna vprašanja še niso rešena: turški predvojni dolгови, predvojne koncesije in izpraznitev Carigrada.

Francija poslala ultimatum zaveznikom.

Poincare zahteva, da vsi zavričejo nemško ponudbo. — Dva Francoza ubita v Poruhrju.

Dortmund, okupirana Nemčija, 11. jun. — Francozi so danes tu ustrelili pet Nemecev v represalijah za dva ubita francoska podčastnika.

Pariz, 11. jun. — Francoska vlada je poslala Angliji in Italiji noto z zahtevu, da vse zaveznike vlade odobre stališče Francije in obvestijo Nemčijo, da se ne oirajo na njene reparacijske ponudbe, dokler ne prenehajo Nemeč pasivno resistenco na okupiranem ozemlju.

Duesseldorf, okupirana Nemčija, 11. jun. — Dva francoska podčastnika sta bila ubita v soboto ponoči, ko sta šla po ulici v Dortmundu. Trije Nemeč so ju napadli in ustrelili, nakar so zbežali. Ta incident seveda ne ostane brez slabih posledic za Nemece.

PROTESTANTOVSKI ŠKOF PROTI BRYANU.

Champaign, Ill. — Poglavar škofne protestantovske episkopalne škofije Charles Palmerston Anderson je ostro zavrnil William Jenningsa Bryana, ker je ta v svojem govoru na illinojski univerzi dejal, češ, da je treba vepiti kristjanske principe v trgovino, industrijo in narodno pa mednarodno politiko.

Škof je dejal v tem oziru tole: "Spoštovan državljnan poizkuša preprečiti nauk o evoluciji na naših visokih šolah. Ljudje mislijo, da predstavljajo on ljudi, ki nosijo obleko, moji enako. Ali to ni res. Evolucija, pravilno umevna, ne more škoditi kristjanski veri."

"Najmočnejši in najboljši ne vselej preživijo. Nekateri veliki škodljivci so sicer izumrli, ali mnoge slabe klice so ostale. Kileca, ki je uničila že marsikatero civilizacijo v preteklosti, je še vedno na delu."

"Veda je dosegla velike reči. Ali škodljiva je veda, če je uporabljajo v vojni, da uničujejo z njeno pomočjo življenje in premoženje."

"Človek bi mogel leteti v pekel ravno tako lahko na modernem zračnem letalu, kakor bi mogel leteti v nebesa."

Če bi gospod škof povedal, kar je imel v areu tedaj, ko je govoril te besede, bi moral reči, da bo moderno zračno letalo enkrat dokazalo, kako neznansko neumna je vera v pekel in nebesa po človekovi smrti.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisati se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (Izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima vtič s listom: "PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglasu n. pr. (Maja 31-23) poleg valoga imena na naslova pomeni da vam je s tem dnemv potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Hermann, Pa. — Na podlagi izida četrtega rodnega zbora J. S. Zveze je upati, da se bo njeno članstvo pomnožilo vsaj za 50 odstotkov do prihodnjih predsedniških volitev in obenem do rodnega zbora zveze, ki se ima vršiti pred volitvami. Treba bo seveda agitacije in ljudem dokazati, da edino v socializmu je odprava mlazije. V prvi vrsti je dolžnost delegatov zadnjega zbora J. S. Z. da podučijo svoje rojake v svojih naselbinah o zapisniku, ki bo izdan v posebni izdaji "Proletarca", in da pride slehernemu Slovencu v roke. Ne samo to, treba je tudi, da ga bodo čitali, da bodo prišli do spoznanja, da je zbor odpravil vse zapreke, ki so nas pred zborom zadnjih par let vodile v veliko nesoglasje glede taktike Jugoslovanske socialistične zveze, Vasko, ki bo čital resolucijo zbora, bo moral priti do prepričanja, da ni več prostora za izgovore pri vstopu v zvezo. Zapisnik zadnjega zbora bo tudi lahko služil za pridobitev novih naročnikov zveznemu glasilu "Proletarcu".

Pomislite, rojaki, da je zvezi potrebno glasilu ravnotako kot človeku pljuča, radi tega se ne izgovarjajte, da že imate list "Prosveto". Ta list prinaša popolnoma drugačno gradivo, čtivo, katero nam odpira oči v našo bodočnost, na kakšen način pridemo do preobrata novega sistema kako pridobimo nezavedne v naše vrste socialistične organizacije, kakor pomagati finančno, kako stvarno debatirati na sejah, kako prirediti shode, veselice itd. Skupna fronta ne bo nikoli prišla, ako bomo sedeli doma za pečjo ali pa hodili samo za zabavami. Vsak človek je deležen nekaj razvedrila, naj bodo izleti, pohodi v gledališča in peyake klube, toda ne pozabite na vaše seje in shode, ne recite, da vse veste, da ste socialisti, že kar ste oblekli hlače. Ni ga še rodila mati otroka, ki bi bil nezmožljiv, nekateri vedo več, nekateri manj, ampak vsega ne ve nihče.

Ko čitate zgodovino, vidite, da dokler se niso pričele družine združevati v narode, niso imele uspeha; akod tisoče let so uničevali drug drugega. Pa so prišli narodi do prepričanja, da se morajo združiti v eno skupino, kot so se prej združevale družine v narod. Ne pozabimo, da v slogi je moč.

Socializem torej hoče odpraviti vsa nasprotstva, po katerih se danes ločimo v kapitalističnem življenju, v njem je odprava plemenskega in verskega sovraštva. Socializem hoče ljudem dokazati, če postanemo manj samopasni, sebični in poželjivi, bolj odkritosrčni drug napram drugemu, da se bo socializem uresničil skokoma. Raditega pripravite, da se lotimo literature, da bomo spoznali svoje slabosti. Le pogledimo vseh v svoja arca in priznati moramo, da je ljubezen med nami še precej hladna. Ako le moremo, drug drugemu klubujemo. Pri podpornih društvih se večkrat pokate, iz česar vidimo, da nismo nič boljki kot kapitalisti. Vsak gleda le na svoje lastne interese. Ako vidimo berača, se mu ognemo, če vidimo kapitalista, ga kolnemo, skoraj sleherni človek pa stremi za tem, kako bi na ta ali oni način pridobil premoženje. Večkrat sem že slišal reči: "za par dolarjev se ne izplača, ko bi ga mogel za tisoč milijon." itd. Ljudje se gotovo izrečejo večkrat nepremišljeno, toda krivično je. Kako bi imeli zapužnja v voditelje naših zavodov, industrij, podpornih organizacij itd.? Poštenost je torej prva stopnja pri gradnji nove socialistične družbe. Čimbolj bomo pošteni sami, toliko več bo zaupanja med nami in prej se bodo uresničile ideje. Tako kot danes lastujemo po naselbinah domove, tako bomo lastovali vse jame, banke, tovarne, železnice, z eno besedo, vsa naravna bogastva. Kako hitro se bo to zgodilo, pa je odvisno od naše sloge, razuma in previdnosti. Dediti je treba tudi z glavo, ne samo z lopato in krampom.

Vollni listek bo služil v to, da se spoznamo z našimi idejami, kdaj dozorimo za boljše družbo, kjer preneha vsa nezadovoljnost, skripanje z zobmi in roljanje s sabljami. Rojaki, ako hočete pomagati vaši deci, rabite razum za ustvarjanje boljše človeške družbe. Vedite, da tudi to, kar imamo danes izboljšane, je sad irtev naših prednikov, ki so delali in prelivali kri. Naprava kot je imamo danes,

je stala na tjaose človeških življenj, ki so morali v prerani grob. Torej delajmo dalje, da bo živeti tudi naš duh po smrti in ne izgovarjamo se, da preden to pride, nas ne bo več. Spremembe se vršijo dnevno, samo ne razumemo jih opazovati.

Ko sem prišel pred dvajsetimi leti v to deželo, sem opazoval Američane, ki so lastovali svoje domove in tudi konje ter kočije. Želel sem, da bi imel vsaj dve sobi, pa bi bil zadovoljen. Nekateri, ki so bili po dvajset let že tu pred menoj, pa so dromili, da bi se moje želje izpolnile, češ, da kar so v tej deželi, imajo vsaki dve leti stavko, med katero potrošijo vse, kar prej kdo prihrali. In vendar sem doživel, da delavci lastujejo domove, svoje avtomobile, ne le konje. Za vse to se imamo zahvaliti mozem, ki so se trudili, da so nastale unije in socialistične organizacije, da so izsilili od delodajalcev izboljšanja; skrajšane so delovne ure in izboljšane plače. Lahko bi bilo več, da bi se delavska masa pričela malo bolj zavdati svojih pravic; in malo bolj zadovoljno izvrševala svojo dolžnost. Tako pa le kolne voditelje, češ, da prodajajo itd. Zakaj pa se ta masa ne naroči na časopise, da bo razumela, kakšne voditelje ima izbrati. Saj je vendar pojasnjeno do malega na vseh shodih; kakor slišijo ljudje Howata in Debaa, odobravaljo, ploškajo in hvajlijo, vprašate deset minut po shodu, koliko naročnikov so dobili socialistični agitatorji na shodu, bodo odgovorili, da jih je bilo komaj par od tisočev.

Vidite, delavci, tu je krivda, zakaj ne gre bolj hitro. Niso vzrok kapitalisti, da ne gre bolj hitro, ampak ljudstvo samo. Res je, da nas večajih škampirajo, ampak to samo nalašč, večajih pa zato, ker hočemo nekaj brez znanja, šola nam smrdi vsem, zabave pa ljubimo. Trezna zavednost nam je tuja. Resnica večajih kolje v oči, toda sakriti se je ne da. Torej irtvujemo vsaj eno uro na dan za poduk o socializmu. Naročite se na socialistične liste, stopite v organizacijo, prihajajmo k sejam in na tistih se učite stvarno debatirati. Tako boste opravičili vašo dolžnost in pomagali graditi socialistično družbo. Socializem ne bo prišel kot premikajoči most z volom pred mesarja v Amourjevem podjetju v Chicagu, ampak bo treba prej trdo delati. Vsaka naredba stane truda in tako bo tudi s socialistično družbo, da se odpravijo vzroki, ki so ji na poti in tako prirvatni interesi. Ampak ko bo delavska masa spoznala svojo moč, se bo končno obneslo, ker ona je v večini.

Končno je naša naloga, kiriti med delavci ljubezen, izogibati se izdajalstva in vzbujati pogum, da se umakne bavbav nezaposlenosti iz naših sre, ker končno kapitalisti vendar ne morejo producirati ničesar brez delavcev. In ako se delavci bolj združijo, se jih bodo kapitalisti navlečali odslavljati radi naprednega mišljenja, saj nekateri sami potrdijo, da se bliža preobrat, katerega ni mogoče preprečiti. Ustanovljajte nove klube, kjer že obstojijo, pa pristopajte k njim in pridobivajte še druge sodelavce za socialistični nauk.

Zahvaljujem se za zabavo, ki so jo priredili v počast delegatom čikaški klubi. Posebno me je zanimala Cankarjeva igra, ki jo je priredil tamkajnji dramatični odsek soc. kluba št. 1. Vsi igralci so izvršili svoje vloge prav dobro. Joško je strastno izvrševal svojo nalogo. Resnica je, da se tako godi ljudem, ki se zavzemajo za ljudske pravice. Puškino žrelo še dandanes preži na ljudi, ki imajo pogum govoriti resnico. Sodrug Olip je kakor ustvarjen za vlogo, ki je bila podeljena njemu in mati Udovič je razumela svoj posel z nedolžnimi malčki. To je bila resnična slika. Najbolj mi je dopadal Godina, ki je znal požrečno obratiti z obložene gospodarjeve mise podarjeno mu kost. Tudi "dalmatinca" je znal dobro obratiti in vem, da je moral imeti tri dni krč v želodcu. To je bila težka vloga.

Kulturno delo med rojaki v Chicagu torej fino napreduje. Treba bi bilo, da jih posnemamo po naselbinah, ki so količkaj prilozne za to in je v njih zadostno številno naših naseljenecv. Naši domovi naj postanejo v izobrazbo. Ustanovljajmo čitalnice in kulturna društva. S tem bomo javnosti pokazali, da smo zreli za boljše družbo.

Tudi na banketu je bila dobra udeležba. Najbolj so mi seveda ugajali pevec in nepozabljen ml ostane glas mrs. Nemanich. Ona prekaša marsikatero operno pevko. — Na banketu je govoril se-

drug Zajec, urednik "Proletarca". Zdi se mi, da Zveza in "Proletarc" smeta biti ponosna na tako odločno moč. Vsaka beseda, ki jo izreče, je dobro premišljena. Tudi sodrug Petrich je resno navduševal avdienco za bodoče skupno delo. Na banketu je bil tudi znani socialistični agitator kot govornik, ki je svoječasno govoril v Hermann, oz. po Penni. Med govorom je rabil take humoristične izreke, da sem mu bil skoraj nevoščljiv. Z vsako tretjo besedo je spravljal zvooče v smeh. Tako je prav lepo, če se more človek vaditi na vse; zmerom biti jezen, škoduje človeškemu telesu in treba je, da se večajih razveselimo.

Hvala torej čikaškim somišljenikom za njih poirtvovalnost v počast delegatom J. S. Zveze. Teh par dni veselja nam bo ostalo v spominu. Rad bi bil obiskal še nekoliko sodrugov, kar pa ni več dopuščal čas. Človek se mora pač drpeti za svoj obstanek naprej za svojim poslom, moč "dolarja pa mrzlo stiska kri.

Pozdrav vsem, ki želijo sodelovati za boljše bodočnost človeške družbe. — Anton Zornik.

Plače v tekstilni industriji.

Kar čez noč so se povišale plače v tekstilni industriji in povisek so prejeli delavci v bombažnih tovarnah, kakor v onih, kjer izdelujejo volnene izdelke. K temu je poveljniški prisililo dejstvo, da so delavci te industrije pričeli vpraševati za poviškom organizirani in da podjetniki ne morejo dobiti stavkokazov. To pa je tudi doba, ko si podjetniki v kratki dobi grmadijo velike profite. Korporacije enostavno lahko za dvakrat ali šestkrat toliko podražijo svoje izdelke, pa bodo mirno spali. Torej je v njih lastnem interesu, da so dali delavcem mal povisek. S tem pa nastaja v industriji položaj, ki vodi v depresijo in nezaposlenost, kar pa ne zadene podjetnikov.

Plača je bila povišana v kratkem času 75,000 delavcem po predelnicah in tekstilnih tovarnah in nedvomno bo dabilo povisek še 250,000 delavcev te stroke. To je dobre izigrana poteza podjetnikov, s katero zakrivajo svoje hitro skakanje v cenah navzgor.

Velike tekstilne tovarne v Massachusettsu, New Hampshire, Rhode Islandu, Connecticutu in Mainu ter New Yorku so povišale mesdo za dvanajst in pol odstotka, tovarne v Južni Karolini, New Jerseyju, Ohiju in nekater v New Yorku pa so povišale plače za deset odstotkov.

To naraščanje med je zelo malo v primeri s silnim naraščanjem cen tekstilnim izdelkom. Predsednik Wood od American Woolen Co. je povedal, da bo 12 in pol odstotno povišanje mezde povzročilo deseteentno podražanje vsakemu jardu izdelanega blaga. Poleg tega pravi, da se bo tudi surovim volnenim izdelkom podražila cena. Po delavski statistiki pa je dokazano, da bi tovarne ne smele podražiti svojih izdelkov zaradi povišanja mezde za več kot dva odstotka, če že ravno morajo imeti dosedajni veliki profit. Pa tudi tako povišanje bi bilo neupravičeno.

Le pogledjmo nekoliko številke, kake profite si delajo podjetniki tekstilnih industrij. Plače za delavstvo, kar so njih največji stroški s pridelovanjem blaga, ne znesajo več kot dva do dva in eno tretjino centa na jard, prodajajo pa isto producirano blago po 29 do 50 centov jard. Kaj se torej pozna podjetnikom dvanajst odstotno povišanje mezde, katero ne zneso več kot eno tretjino centa na jard, dočim bodo istočasno pravzaprav so že podražili blago za sedem in osemkrat tako veliko vsoto.

Tekom zadnje dobe višanje mezde se je v tekstilni industriji pokazalo, kako roparsko istočasno baroni te industrije navijajo cene. Med leti 1910 in 1919 je zemda izdelavo jarda plavega denima poskočila za 92.6 odstotkov, v istem času pa so tovarnarji poskočili s ceno istega blaga za 602 odstotka. Pri zadnjem podražanju so poskočili še za 115 odstotkov kar pomeni, da je profit tovarnarjev narasel pri tem blagu za 748 odstotkov.

Če je kaka tatvina na svetu, jo najdemo ravno pri baronih tekstilne industrije, ki neomejeno dražijo izdelke. Razni "učenjaki" priporočajo ljudstvu bojkot proti tatovom v tekstilni industriji. Kak neki naj bo ta bojkot; družine bednega ljudstva itak nosijo

dovolj raztrgane in ponosne obleke. Hodili bi nagi, pa to ni moralno, moralna je menda organizirana tatvina baronov tekstilne industrije.

Nekaj o Alaski.

New York, N. Y. (Jugoslov. oddelek F. I. I. S.) — Kljub svoji ogromni veličini ima Alaska le jako malo prebivalcev. Njena površina se da priravnati skupni površini Španske, Francoske in Nemške, a prebivalstvo obstoje približno le od 27,000 belokozcev in 27,000 domašinov. Ker Alaska ni država, ampak teritorij, nima ji ti prebivalci nikake volilne pravice v stvareh federalne vlade.

Edina vdeležitev na federalni vladi, do katere so upravičeni, je ta, da vsaki dve leti v splošnih volitvah izvolijo delegata v kongres. Ta delegat sedi v poslanski zbornici (House of Representatives), ima pravico vdeležiti se debate v stvareh, ki se tičejo interesov Alaske, ali ne more glasovati. On je tudi član zborničnega odbora, ki se peča z zadevami Alaske.

Državljeni Alaske pa imajo svoj teritorijalni parlament, ki obstoja iz senata in zbornice (House). Senat ima osem članov, izvoljenih od ljudstva za dobo štiri let, in zbornica ima 15 poslancev. Legislatura se shaja vsako drugo leto v glavnem mestu Juneau. Governor Alaske ni izvoljen od ljudstva, ampak imenovan od predsednika Združenih držav. On ima pravico ovreči (veto) zakone, sklenjene od legislature. Da pa ti zakoni postanejo pravomočni, morajo biti potrjeni od kongresa Združenih držav.

Inkorporirana mesta v Alaski imajo svojo občinsko upravo s mayorjem in občinskim svetom. Lani je bilo 16 teh naselbin s mestnim statutom, in tekem teh zadnjih desetih mesecev je bila ta pravica podeljena še drugim naselbinam.

LASKER PREDLOŽIL NAČRT ZA ZVEZNO PLOVNO POSLOVANJE.

Washington, D. C. — Odstopivši načelnik zveznega plovbnega odseka Albert D. Lasker je priporočil definitivne načrte za vladno poslovanje in obratovanje ameriškega trgovaške brodovja predsedniku Hardingu. Po teh načrtih bi bilo omogočeno, da bi Združene države zavzele drugo mesto med deželami, ki sedaj prednjačijo v morskim trgovini. Laskerjevo pismo vsebuje tudi njegovo formalno ostavko, ki je bila informalno predložena predsedniku Hardingu že pred nekotikimi meseci. Ta ostavka stopi danes v veljavo. Laskerjev naslednik je Edward P. Farley iz Chicaga.

Svetovaje, naj vlada prevzame trgovsko brodovje, prizna Lasker, da so se zveznemu plovbnemu odboru izjalovila vsa prizadevanja, ki so stremila za tem, da bi bile ustanovljene ameriške plovne črte izročene zasebnim ameriškim interesom.

HUDE POVODNJI.

Tulsa, Okla. — Most preko Salt Forka pri Ponca City se je porušil. Voda ga je odnesla in s njim 'več ljudi, kakor je razvidno iz tozadnjih poročil.

Kansas City. — Najmanj pet oseb je izgubilo življenje v povodnjih, ki preplavljajo državo Kansas. Domala vse reke v državi so prestopile svoje bregove vsled močnega in večdnevnega deževja.

Tritisoč oseb je brez strehe v Arkansas City vsled povodnj, ki jo je povzročila reka Arkansas. Škodo cenijo na dva milijona dolarjev, in župan je poklical vsaj pol pomoči na odpomč. Najmanj pol milijona dolarjev bo treba za te nesrečne ljudi.

Iz mnogih mest poročajo, da so povodnji napravile ogromno škodo, ki znaša sto in sto tisoč dolarjev.

V Arkansas City se je neka ženaka že v visokih letih ustrelila iz strahu, da bi ne utonila.

Povest "Jimmie Higgins" je zrcalo duše ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

Ali veš, kakaj se tvoj deček tako rad potopa s drugimi dečki in uganja razne "porednosti"? Odgovor na to in mnoge ugank v obnašanju otrok najdiš v knjigi "Zakon biogenetike", katero dobiš pri Književni matici S.N.P.J.

SPOŠTOVANJE NAZADNJAKOV DO USTAVE.

V koliko spoštujete nazadnjaki ustavo in vlado, pokazujete zopet dogodki v Bolgariji. Nazadnjaki imajo vedno na jeziku, napram ljudstvu, naj spoštuje postavo in ustavo, dokler so v vladnem sedlu. To je res! Ako kadar jih volilci premagajo z volilnim listkom, takrat zapojejo drugo pesem, takrat se ne ozirajo, kaj pravi ljudska večina, ampak nazadnjaki pravijo, ukazujemo mi, ljudstvo pa ima ubogati, ako se jim posreči s krvavo prekucijo strmoglaviti vlado.

Ljudstvo v Bolgariji ni bilo zadovoljno z nazadnjaško vlado, ki je pahnila Bolgarijo v svetovno vojno in prinesla deželi neizmerno gorje. Prišle so volitve. In ker je Bolgarija poljedelska dežela, je bila ljudska večina organizirana v kmečki stranki. Ta kmečka stranka je zmagala pri volitvah in večina v parlamentu je sprejemala postavo, ki so koristile kmečkemu ljudstvu. Najbolj je pekel nazadnjake zakon, ki je določal, da morajo osebe obojega spola, ko dosežejo določeno starost, izvršiti na leto nekaj dela za državo. Nazadnjaki so silno zarjuli zaradi te postavo. Saj vendar ne gre, da bi bojar (plemenitnik) opravljal ročno delo, ki velja med temi ljudmi za sramotno. Še toliko manj se bo bojarka ponižala, da seže po orodju in izvrši nekaj koristnega dela v splošno korist. Brzovjavke so večkrat pripovedovale, kako boli ta zakon bojarje in višjo birokracijo, ki si domišlja, da se je rodila z ostrogami.

Sprejete so bile tudi druge postavo, ki so bojarje in višjo birokracijo bodle v oči. Najeli so agitatorje, ki so obrekovali kmečko stranko na različne načine, ji podtikali razne nečastne in neresnične reči z edinim namenom, da jo ljudstvo zapusti. Ljudstvo se pa ni dalo zapeljati od bojarskih in birokratičnih zajedavcev, ampak se je še trdneje oklenilo kmečke stranke. Razmere so se tako obrnile, da so govorile jasno kot beli dan, da lahko bojarji, višji birokratje in oficirji čakajo do sodnjega dneva, da se povrnejo zopet stari časi, v katerih so sami sedeli pri polnih loncih mesa, ljudstvo je pa stradalo zaradi njih. Končno so nazadnjaki tudi spoznali in odločili so se za drugo sredstvo, s katerim bolgarsko ljudstvo zopet vprežejo v staro sužnost.

Vprizorili so krvavo revolucijo. Oficirji, golo orodje nazadnjakov, so ukazali svojim regimentom, da zasedejo važna mesta, spode uradnike, katere je nastavila kmečka vlada in če je mogoče tudi polove voditelje kmečke stranke, da jih na to nazadnjaška sodišča napravijo neškodljivim na ta način, da jih obsodijo v večletno ječo ali pa na vislice. Nekateri bolgarski državljani in vojaki so se vprli in po zofijskih ulicah je tekla človeška kri v interesu nazadnjaštva.

Boji še niso končani. Iz brzovjavk, ki naštevajo dogodke zelo zmešano, je razumeti, da tudi pristaži kmečke stranke zbirajo svoje sile, da udarijo na nazadnjaško vojsko, ki je s krvjo strmoglavila vlado, katera je nastala po volji ljudske večine. Ulični boji se vrše še v Zofiji, Slivnu in Čamokovu. Položaj je torej še nejasen in boji niso še odločeni.

V Bolgariji so že enkrat sodili prejšnje ministre, ki so zakrivali vojno. Ljudska večina jih je priznala krivim in ministre so zaprli. Ako zdaj zmagata kmečka stranka, bodo sedanji kontrarevolucionarji zopet prišli pred sodišče. Ako zmagata reakcija, pridejo voditelji kmečke stranke na zatožno klop. To je tako jasno, kakor da je enkrat ena le ena. Milosti ne bodo poznali najbrž na nobeni strani. Ampak sodba bo različna. Ako bodo kontrarevolucionarje obsodili na smrt, tedaj bo vse nazadnjaško časopisje skušalo prikazati bolgarske kmete kot krvoločne tigre, ki hrepene po krvi bolgarske aristokracije in višje birokracije. Ako zmagajo nazadnjaki, tedaj bo nazadnjaško časopisje izjavljalo na ves glas, da se je zgodila pravica, ako bodo voditelje kmečke stranke obsodili na smrt in izvršili smrtno obsodbo na njih, akoravno je ljudska večina posadila te voditelje na vladno klop.

Delavci čitajte dogodke v Bolgariji s preudarkom. Razmišljajte o tem, kar bodete čitali. In prepričali se bode, kako spretno zna mednarodno nazadnjaštvo zagovarjati svojo stvar, da prevari ljudstvo, da ne vidi resnice.

J. Kosak: Rdeče lise.

(Dalje.)

Andrej je skočil kvišku. V temi so se zašibila kolena, pred križanim se je zgrudil in skoro rjul od bolečin.

"Križani, ori se vsaj enkrat s svojimi blaginami, usmiljenimi očmi in odreši ga. Pravičen si o bog, tako neizmerno pravičen, pošlji svojega sina, da stopi doli in ozdravi. Če hočeš, da zažgem hišo in romam k tebi deset let, da ti princem svoje sree in svojo kri, reci, vse kar hočeš, samo ozdravi. Ali slišiš križani? Spregovori!"

Sredi bledanja tišine se je zasmajalo, tako zvonko in veselo: "Očka, kdo pa se tako lepo smeje v veži, hi, hi hi..."

Andrej se je zrušil pred križanim na tleh in dušo je zalil svinec. Tam je ležal do jutra in ko se je mračna svetloba razlila po izbi, je zatnil oči, da ne vidi krvi. Lukec pa je ležal nepremično, tih, skozi prste in dlani je čutil Andrej narvne poglede.

Popoldne se je oglašil zdravnik. Zmajal je z glavo. "Preje bi prišel. Pozno je!"

"Sem bil, pa Vas ni bilo."

"Še preje, še preje, takoj. Moj bog, kdo vam pa pomaga?"

"Sam sem."

"Vse poskusim. Tole mu dajte Morda ga rešimo. Pazite nanj!"

Andrej je stal in srepo motril tla. On je vedel, da je prepozno in njegova duša je to noč izgorela v prošnjah. Iz pepela se ne rodi več beseda. Tam zunaj na pragu je zakričal zdravnik vrata: "Pozneje pride običajni sluga in nalepi listek. Jutri pogledam zopet, kako in kaj." Andrej je zaklenil vrata. Za njim in skozi hrastove deske je prodiral beli križ.

Tako je stala pasja uta tri dni s belim križem zaznamovana; v njej je sedel Andrej, pri počeh pa je ležal Lukec ter zrl pred seboj svetove, ki se mu še nikoli niso odkrili. Kadar je telesce trepetalo, vse vročično od koprcenja, da se dvigne in zapusti zemljo, je držal oče po cele ure ročice v svojih in jih ožemal s svojimi žuljavimi rokami, da istine še nekaj kapljice življenja. Sam ni vedel.

Njeno življenje.

Povest — Spisala Zofica Kveder-Demetrovič.

Knesova knjižnica — Izdala "Matica slovenska".

(Dalje.)

Preril se je skozi množico do nje, predstavljal se je njenim staršem in kakor star znanec je prišel k mizi. Ni nič vedel, kako poseben človek je Ribič, kakšna je njegova žena; nič si ni domišljjal, da najde tu v odleglem trgu ta čudni par, ki se je zmotil semkaj pred dolgimi leti iz Širokega, šumnega sveta. Le Tildo je gledal in spoznal, kakšna nenavadna lepota je, lepša od vseh žensk, kar jih je videl doslej. A on jih je mnogo videl, njegove črne oči so vedno iskale okrog in v mestnih salonih je istotako radovedno gledal v obraz gospe, kakor je gledal vaškim deklicam, ki so delale na graščinskih poljih. Njegov smeh je bilo njegovo orožje in s njim je odpiral vsa vrata. Nepokvarjen in otroški je bil ta smeh in z njim je prišel k ljudem, blizu, mnogo bliže, kakor so oni hoteli.

Ribič je bil navajen, da so ljudje v trgu in uradu v nekem posebnem tonu govorili s njim, da se je že v besedah videlo, da ga respektirajo. A ta mladinci se mu je zasmajal v lice nekako prisrčno in odkrito in vprašal ga je, kakor bi bil vprašal vsakega drugega navadnega človeka, kaj dela v prostih urah, če hodi rabe loviti ali doma obdeluje vrt ali morda kot lovec s puško in s torbo lazi po sosednjih gozdih. Ribič mu še ni odgovoril, a že je Sterle pripovedoval, da je njegov oče, postajanečelnik na železnici, dokler je bil še živ in zdrav, imel posebno slast za metulje. Lovil jih je vztrajno, gosenice je pobiral in doma je imel celo sobo, kjer je gojil metulje, kakor drugi goje svilorejke. Vse vrste je poznal, vse redke eksemplare in v živahni korespondenci je bil z raznimi nemškimi učenjaki zaradi njih. Počiljal jih je po vsem svetu, celo trgovino z metulji je bil uvel in zaslužil še marsikateri goldinar s tem svojim športom.

Vprašal je Ribičovo gospo, odkod je, da se mu njen tip ne zdi, kakor bi bil od tod iz teh krajev. Rekla mu je svoje rojstno mesto. Roman je bil tam štiri leta na študijah za vse ulice je vedel; gledališča, stare prodajalne, izletne gostilne v okolici. Tilda še nikoli ni videla svoje matere tako živahne, še nikoli je ni slišala tako zgovorne. Izpraševala je za igralce, igralke, pevke in peve svojih mladih let, za kavarno, za storo palače, za starinske, romantične trge. In na vse je vedel Roman odgovor. Igralci in pevke — o, ta je umrl, oni je še dolgo v penziji, nekdanja subreta Mici še goje, le da že davno ni več ljubinka; debela, komina mama je v operah. Le Hans Stark še vedno igra Hamleta; star je že, ali še vedno je eden največjih umetnikov. Kavarna "pri Schillerju", kamor je oče Tildine matere hodil na kavo, je še vedno, renovirana in je elegantna, shajališče bogate, solidne gospe. On je s študenti zahajal drugam, kjer je bolj denkratsko, kjer se

zakaj se jih oprijemlje? Zavest je kakor zblaznela in strašni vihar je vil čudne misli in silnih vtisov. Sam sebi se je zdel pes, ki tiči pod turo priklenjen, med vrati pa stoji beli križ, da ne hodijo bliž ljudje. Vse tri dni ni izpregovoril besede, le včasih so prihajale iz grla sladke besede, v katerih je dihal božajoča nežnost vseh besed, kar jih je človeško bitje govorilo človeku. Od daleč je zvonelo Lukec na ušesa, kakor bi govoril tisti Jezus z žogo v rokah, in mu jo ponujal. Nič se niso razlikovale besede od toplih objemov, s katerimi so ga nosile tako izmučena in ubogega visoko tam gori po skrivnostnih potih nebeških zvezd dolge sive sence z ovenčanimi obrabi. Iz daljave je prihajal glas, ki je vsrkaval te sence in bitja, švigajoča mimo njega. Vaak hip je bil bliže studeneu tistega blagega glasu in šele tedaj je ves tresoč se od koprcenja pozabljaj besede očetove, sedečega poleg njega. Andrej se je približal obližu in potnim prsim, se nagibal nad njimi, prisluškaval a v duši so sikale pekoče misli, da je molče vil roke in se jih otresal. S strašno spačenim obrazom je vstajal greh pred njim, noge so se šibile, trepetale, z rokami se upiral ter ga odbijal, da ohrani iskrico upanja. Polmrak se je strupeno pretakal v izbi; niata se premaknila s prostora. Kakor ob stvarjenju sveta, je bila zastupljena ta izba in ves prostor v njej s kaljo življenja in Andrej je molče molil najsvetejšo in najbolj trepetajočo molitev, ker je vedel, da se nekaj strašnega približuje svojem rojstvu. Klečal je pred belim telesom in je divljal od poželenja, da se maščuje, kadar se dvigne prosjono truplo v višave. Iznova se bo rodil v strupenem polmraku in kadar vstane od ostelje; o bog, tistega trenutka me reši, je molil.

Tretje popoldne v najtiskjem mraku sredi popoldneva se je Lukec rnil na zemljo. Obrazek se je ves vznemiril in bolne oči so se uprle v očeta. Tih šepetaje je spregovoril.

"Očka, Jezušček ima pa še žogo v rokah. Jaz sem ga videl in žogala sva se visoko, visoko. Pa se nama je žoga razbila. Same rdeče iakrice so švigale iz nje, žo-

ge pa ni bilo nikjer več. Stekla sva, letela za iskricami in polni predpanik sva jih posadila tam pod topoli, oče, več, kjer smo imeli mi travnik."

Iz neznanih svetov se je smehljaj zgrubil na ustnice. "Očka, pojdi no po Mirkeo. Rad bi mu povedal, kako je lepo, lepo. Ali še rastejo za hišo rože?"

"Še Lukec?" "Rad bi jih videl. Več v vsako sva utrknila eno goroco zvezdico. To bo Mirkeo gledal. Pojdi no očka, več tako lepo je... tam pr sršenih, vodki, rože..."

"Gram, že grem," a obsedel je Andrej še trdnjeje. Kdo bo prišel v hišo, kjer stoji beli križ? O otrok, svet blagosloviljaš, razkazal bi ga rad, ko ležiš pasji uti na klopi brez zglavja in več, da so te zakričali. Bije ti zadnja ura, ločiti pa še se ne moreš, a svet to je že pokopal. Zakaj si se prišel poslavljat, tako bi šel brez grenkobe in vse bi meni ostalo, je pomislil Andrej. Zakaj boš nesel tja na oni svet zemeljski prah? Pusti ga meni sinko, da zakrije mojo glavo. — Sleherna misel je okrvavila možgane, da so zatekale njegove oči.

"Očka, ali si kupil konjička?" "Ne še, jutri, jutri." "Zdajle očka, zdajle. Rad bi ga imel, rad očka. Kupi ga, kupi." Magle so se spustile še nižje. Moka roka mraku je česala noč. Pred oknom so zaštorikljali koraki.

"Gozdič je že zelen, zelen," je zateglo vlekel pijani mežnar. "Andreje, Andreje, bo kmalu!" Strašne besede so obtičale med oknom. "Tebi zastoj, Andrej" in klecal je počasi naprej.

"Očka, kako se smejejo. Konjička jahajo, očka! Tako lepo je jahati, očka!" Andrej je vstal. Nič več ni bil on sam, ampak zblazneli Andrej ob umirajočem sinu. Niti poslušnil ni več, ali se utriplje srce, + poslednje cunje ga je zavel in pocalil na okno. Omahnil je skozi vrata, na dvorišče, na konopcu prignal na dvorišče kobilice in zahajal.

Pod črnimi megliami, sredi kačnitnega morja je širokoračil oče na kobilici, da so se mu noge vlekle po tleh. Z rokami je mahal krog sebe, kakor bi pobijal nevidne duhove. Na ukrivljenem hrbtu pa je nosil vse težko nebo nad

lajhko na glas govori in debatira z južnim temperamentom. — Tam, kjer je stala pred stara baročna palača grofa R—skega, je zdaj modernus zgradina, kolosalen trgovski dom, kjer dame kupujejo vse, kar jim poželi srce. Sploh je mnogo starih, tihih, aristokratskih trgov izpremenjenih; hiše so druge, banalneje, starih lip in kostanjev ni več na sredi, posekali so jih, ker so bili v napotje modernemu prometu. Vse je asfaltirano in med dročkami in fikjerkami so podede avtomobili. Mesto šumi in rjove ves dan, da lovek ne sliši svojih lastnih besed. Gospa naj vsekakor zopet enkrat poseti svoje rojstno mesto. Presenetilo je bo; skoro vse se je že izpremenilo, zraslo je, povečalo se je.

Tildina mati je odkimala z glavo: "Ne želim si. Davno sem pozabila na vse. Nikogar nimam tam." Ali vendar je še izpraševala mladega moža za to in ono.

S Tildo Roman ni mnogo govoril. Ali na sto načinov je znal kazati, da mu je simpatična. Pogovarjal se je s starim Ribičem o njegovih knjigah. Ribič je najrajši bral potopise, morda zato, ker ga je poklice tako rekoč za vedno priklenil na eno mesto. Tudi Roman je rad čital potopise; živahno fantazijo je imel in dober spomin. Ni vedel ravno mnogo, ali s tem, kar je vedel, se je žogal in igral, da se je lesketalo od vseh strani. Včasih so bile le pece, a videti je bilo, kakor da zastrajo še mnogo drugega, lepšega, temeljitega. Ni lagal in vendar so se lagale besede same od sebe, več so obetale, kakor so rekile, in vendar je bilo le tisto res, kar se je slišalo, nič niso zamoževale. Tildi je padel robec iz rok na tla in Roman ga ji je pobral. Čudila se je, on je opazil to, saj je bil ves zatopljen v pogovor z očetom. Iztgnila je roko, da si nalije vode v kozarec, a že ga ji je on nalil in poudil; in vendar je mislila, da je ne vidi, saj je ves živahen in nasmehjan materi pripovedoval smešno dijaško anekdoto. Majhna kmetska deklica je šla mimo s šopkom šmarnc v rokah. Skočil je, odkupil je šmarncice in jih prinesel Tildi. Njegov obraz se je izpremenil vsak hip, še nikoli ni videla Tilda takega človeka. In med vse njegove besede je zvenel njegov otroški, neprisljnen smeh. Sama od sebe so se smejala njegova usta.

Tilda ni vedela, ali ji je ta človek všeč ali ne; preveč nemiren je bil, da bi ga bila spoznala. Vsa zmedena je bila in kakor trudna od njegovega pripovedovanja.

Ves čas je bil z njimi in zvečer jih je spremlil do hiše pred trg. Pripovedoval je, da ostane par dni v trgu, da ima itak v graščinskih zadevah opravka pri davkarji in sodniji, a v četrtek da je praznik, to je z nedeljo vred pet dni dopusta. V Dragi, kjer on gospodari, da je pusto in samotna. Graščina stoji prazna in zaprta po več let, dokler se ne spomni grof, da pride kakšno jesen na lov s prijatelji. A selo doli od deželni cesti je majhno in pusto. Z gozdarjem, učiteljem in poštarjem ubijajo dolgočasne večere s tarokom v gostilni.

seboj. Lukec se je med okni smehljajal in smeh je bil od minute do minute bolj bled, da se ni več razločeval od stekla. Drobnja, zelo drobna šivanka v nevidnih rokah so je dotaknila boječega srčeca, se še enkrat odmaknila — srce je bilo zastupljeno in prebodeno. Z glavjo naslonjeno na steklo je zrl Lukec akzi zaprte trepalnice na očeta tam zunaj, ki je še vedno križal nebo na vse štiri vetrove.

Sključen, po vseh štirih se je priplazil v sobo, vse je že vedel. Nekdo mu je žarekaval, kaj se je zgodilo. Varno je razgrnil cunje in položil truplo na klop, pokleknil ob njem molil čudno molitev: "O križani, vzeli si ga. Beli križ je nosil najbolj zaničevani. Moja kri in telo. Tvoja duša in oči. Žogo si hosta podajala, zato si ga poklical. Le mečita in vrzita jo meni v naročje. Amen."

Zlezel je nevede po klop in oči so se zaprle. Dva dni sta spala skupaj.

(Dalje prihodnjil.)

Kako postanemo državljani Združenih držav?

(Z odobrenjem vlade Zdr. držav priredil F. L. I. S.)

Federalna vlada — izvršni del. Predsednik.

39. Q. Who is the head of the United States Government and the Chief Executive of the nation?

A. For four years. Za štiri leta.

50. Q. When does the president take office?

50. Kdaj nastopa predsednik svojo službo?

A. On the 4th of March following his election. Dne 4. marca po njegovi izvolitvi.

51. Q. For how many terms may the President serve?

51. Kolikokrat utegne biti kdo izvoljen za predsednika?

A. For as many terms as he is elected, but no President has ever been elected for more than two terms. Tolikokrat, kolikokrat ga narod izvoli, ali dosedaj ni bil še noben predsednik izvoljen več kot dvakrat.

52. Q. Can the President be removed from office during his term?

52. Ali more biti predsednik odstranjen od svoje službe tekom dobe, za katero je bil izvoljen?

A. Yes, by impeachment by the senate, but no President ever has been so removed. Da, senat ga more odstraniti valed obtožbe, ali dosedaj še noben predsednik ni bil odstranjen.

Kabinet (ministrstvo).

53. Q. What is the Cabinet?

53. Kaj je kabinet?

A. The heads of the ten executive departments of the government are called the cabinet. Načelniki desetotopice izvršilnih oddelkov vlade tvorijo kabinet.

54. Q. Who are these ten officials?

54. Kdo so ti uradniki?

A. Secretary of State, Secretary of the Treasury, Secretary of War, Attorney General, Secretary of the Interior, Secretary of Agriculture, Secretary of Commerce, and Secretary of Labor. Državni tajnik (minister zunanjih stvari), finančni tajnik, vojni tajnik, generalni pravdnik, generalni poštar, mornariški tajnik, tajnik za notranje stvari, tajnik za poljedelstvo, tajnik za trgovino in delavski tajnik.

55. Q. What does the Cabinet do?

55. Kaj opravlja kabinet?

A. It advises the President and assists him in carrying on the work of the government. Navetuje predsedniku in mu pomaga upravljati vlado.

56. Q. Are the Cabinet officers elected?

56. Ali so člani kabineta izvoljeni?

46. Q. Who are the electors?

46. Kdo so ti volilni mošje?

A. They are representatives elected by the people of each state, who vote for President as the people of each state decide. To so žastopniki, izvoljeni po ljudstvu v vsaki državi; oni volijo, za predsednika, kakor je ljudstvo glasovalo v vsaki državi.

47. Q. How many electors has each state?

47. Koliko volilnih moš ima vsaka država?

A. As many as it has senators and representatives. Toliko, kolikor ima skupaj senatorjev in poslanecv.

48. Q. When will the next Presidential election be held?

48. Kdaj bodo prihodnje predsedniške volitve?

A. On the first Tuesday in November, 1924, and every four years thereafter. Prvi torek v novembru l. 1924 in vsaka štiri leta kasneje.

49. Q. For how long a period is the President elected?

49. Za kako dolgo je izvoljen predsednik?

A. For four years. Za štiri leta.

50. Q. When does the president take office?

50. Kdaj nastopa predsednik svojo službo?

A. On the 4th of March following his election. Dne 4. marca po njegovi izvolitvi.

51. Q. For how many terms may the President serve?

51. Kolikokrat utegne biti kdo izvoljen za predsednika?

A. For as many terms as he is elected, but no President has ever been elected for more than two terms. Tolikokrat, kolikokrat ga narod izvoli, ali dosedaj ni bil še noben predsednik izvoljen več kot dvakrat.

52. Q. Can the President be removed from office during his term?

52. Ali more biti predsednik odstranjen od svoje službe tekom dobe, za katero je bil izvoljen?

A. Yes, by impeachment by the senate, but no President ever has been so removed. Da, senat ga more odstraniti valed obtožbe, ali dosedaj še noben predsednik ni bil odstranjen.

Kabinet (ministrstvo).

53. Q. What is the Cabinet?

53. Kaj je kabinet?

A. The heads of the ten executive departments of the government are called the cabinet. Načelniki desetotopice izvršilnih oddelkov vlade tvorijo kabinet.

54. Q. Who are these ten officials?

54. Kdo so ti uradniki?

A. Secretary of State, Secretary of the Treasury, Secretary of War, Attorney General, Secretary of the Interior, Secretary of Agriculture, Secretary of Commerce, and Secretary of Labor. Državni tajnik (minister zunanjih stvari), finančni tajnik, vojni tajnik, generalni pravdnik, generalni poštar, mornariški tajnik, tajnik za notranje stvari, tajnik za poljedelstvo, tajnik za trgovino in delavski tajnik.

55. Q. What does the Cabinet do?

55. Kaj opravlja kabinet?

A. It advises the President and assists him in carrying on the work of the government. Navetuje predsedniku in mu pomaga upravljati vlado.

57. Ako predsednik vmed ali odstranjen od službe valed obtožbe, kdo stopi na njegovo mesto?

A. The Vice-President of the United States. Podpredsednik Združenih držav.

58. Q. How is the Vice-President elected?

58. Kako je izvoljen podpredsednik?

A. In like manner and at the same time as the President. Na enak način in ob istem času kakor predsednik.

59. Q. If both the President and Vice-President die or are removed from office by impeachment, who becomes President?

59. Ako obo, predsednik in podpredsednik umreta ali sta odstranjena, kdo postane predsednik?

A. The Secretary of State. Državni tajnik.

Federalna vlada — pravosodni del.

60. Q. In what courts is the judicial power of the United States vested?

60. Katerim sodiščem je poverjena pravosodna oblast Združenih držav?

A. In the Supreme and certain inferior courts. Najvišjemu sodišču in nekaterim nižjim sodiščem.

61. Q. What is the highest court of the United States?

61. Katera je najvišja sodišča Združenih držav?

A. The Supreme Court. Najvišje sodišče.

62. Q. How many members has the Supreme Court?

62. Koliko članov ima najvišje sodišče?

A. One Chief Justice, and eight associate Justices. Enega glavnega sodnika in osem pomožnih sodnikov.

63. Q. Are the Justices elected?

63. Ali so ti sodniki izvoljeni?

A. No, they are appointed by the President, with the approval of the Senate and hold office for life, or during good behavior. Ne, predsednik jih imenuje z odobrenjem senata; njihova služba traja do smrti ali, dokler se pravilno obnašajo.

64. Q. What are the duties of the Supreme Court and other courts of the U. S.?

64. Katera so dolžnosti najvišjega sodišča in drugih sodišč Združenih držav?

A. To decide disputes, to punish all persons breaking the laws of the U. S., and to tell what any law, about which there is doubt, means. Soditi o spornih zadevah in kaznovati vse osebe, ki prekršujejo zakone Združenih držav in raztolmačiti pomen kake dvomljive zakonske določbe.

65. Q. Has the Supreme Court any other duty?

65. Ali ima najvišje sodišče še kako drugo dolžnost?

A. Yes, it must decide whether any law is in accordance with the Constitution. The Constitution is the highest law of the country, and any law which conflicts in any way with the Constitution must be declared null and void. The Court is said to declare such a law "unconstitutional". Da, mora razsoditi, da li je kak zakon v soglasju s konstitucijo. Konstitucija je najvišji zakon Združenih držav, in vsak zakon, ki bi se kolikakj ne strinjal s konstitucijo, mora biti razveljavljen. V takem slučaju se pravi, da je sodišče proglasilo dotični zakon "protiustavnim".

66. Q. What is one of the duties of the U. S. District Courts, the lowest of the Federal Courts?

66. Katera je ena izmed dolžnosti okrajnih sodišč Združenih držav, ki so najnižja federalna sodišča?

A. To naturalize aliens as American citizens. Podelitev ameriškega državljanstva inozemcem.

NA KRVAVIH POLJANAH

Je ime knjige, katero je spisal Ivan Matičič in v kateri nam živo predstavlja grozote svetovne vojne iz Galicije, z Doberdoške planote, z tirolskega gorovja, od Spacapanov, Sv. Gabrijela pa do Pjave, in natančen popis dogodajev slovenskega planinskega polka od prvega do zadnjega dne. Knjiga vsebuje tudi razne znamenite slike in življenja vojakov in civilistev za časa svetovne vojne. V recenzi je to nekaj, kar je izredno zanimivo in bi morala imeti vsaka hiša. Zato ne odlašajte temveč naročite knjigo takoj. Stane samo \$1.50, a vredna je v recenzi veliko več. Dobi se pri bratu pisatelja na naslovu: FRANK MATIČIČ, 323 Eugen Street Chicago, Ill.